

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83780,Zwierzchowski-Zowski-Stanislaw-Jan.html>
2022-10-05, 13:33

Zwierzchowski (Zowski) Stanisław Jan

ZWIERZCHOWSKI (od 1913 Zowski) Stanisław Jan (27 IV 1880, Śrem, Wielkopolska – 11 I 1940, Charleston, Południowa Karolina, USA), inżynier hydrotechnik, wykładowca. Syn Andrzeja i Ludwiki z Trzeciaków, ojciec Andrzeja Zowskiego.

W 1900 ukończył gimnazjum w Śremie i podjął studia na Technische Hochschule w Berlinie-Charlottenburgu. W 1905 uzyskał dyplom inżyniera mechanika i powrócił do Polski. Po krótkiej praktyce w Zakładach H. Cegielskiego w Poznaniu wyjechał do Ameryki.

Początkowo znalazł zatrudnienie w firmie Allis-Chalmers Co. w Milwaukee (Wisconsin). Od 1907 pracował jako wykładowca na University of Michigan w Ann Arbor. W 1912–22 był profesorem tej uczelni. W pracy badawczej i projektowej zajmował się turbinami wodnymi, a przede wszystkim wirnikami reakcyjnymi turbin typu Francisa. W 1909–14, w efekcie prac teoretycznych i doświadczalnych skonstruował wysokowydajne wirniki o przepływie diagonalno-osowym, które odznaczały się wielkimi szybkobieżnościami i dobrymi cechami hydraulicznymi. Turbiny, które zbudował dla Allis-Chalmers Co., charakteryzowała wysoka wydajność rzędu kilkudziesięciu (do ok. 93) procent i to bez żadnej straty na sprawności. Dokonania Z. kazały zrewidować dominujący wówczas pogląd, że w konstrukcji szybkobieżnych turbin wodnych osiągnięto już kres możliwości.

Podczas pobytu w USA angażował się w życie tamtejszej Polonii, służąc jej swoim doświadczeniem zawodowym i naukowym. W 1915 był współzałożycielem (z inż. A. Gwiazdowskim) Inst. Rzemieślniczego przy Polskim Kolegium Związkowym (Polish Alliance College) w Cambridge Springs

(Pensylwania). Przez kilka lat był prezesem Rady Szkolnej tego Kolegium. W 1916–17 wchodził w skład komisji ankietowej przygotowującej materiały na przyszłą konferencję pokojową. Po zakończeniu działań wojennych towarzyszył amerykańskiemu prezydentowi, T. Wilsonowi, na konferencji pokojowej w Paryżu jako ekspert ds. polskich.

W połowie 1922 wrócił do kraju z całą rodziną, zachował jednak obywatelstwo amerykańskie. 1 X 1922 został mianowany profesorem zwyczajnym i objął stanowisko kierownika nowo utworzonej Katedry Silników Wodnych i Pomp na wydziale mechanicznym PW, którą kierował aż do wybuchu wojny II wojny światowej. Oprócz obowiązków dydaktycznych i organizacyjnych (przez kilka lat był dziekanem wydziału), kontynuował badania nad turbinami wodnymi. Tym razem pracował nad turbinami śmigłowymi o samonastawialnych łopatkach wirnika, których produkcję planowano uruchomić w kraju.

W 1922–39 wchodził w skład Rady Stow. Mechaników Polskich z Ameryki. Od 1923 był członkiem czynnym ANT w Warszawie, a od 1930 członkiem zwyczajnym TNW. Przyjazd do Polski nie przerwał jego kontaktów z Polonią amerykańską. W 1923–28 był redaktorem najstarszego pisma polonijnego wychodzącego w Ameryce – „Kurier Polski”.

Z. był autorem wielu publikacji, m.in.: *The American High Speed Runners for Water Turbines* (1907), *A Rational Method of Determining the Principle Dimensions of Water Turbin Runners* (1910), *The Type Characteristic of Impuls Wheels and Its Use In Design* (1913), *Introductions to the Theory of Water Turbines* (1916), *O wyborze najodpowiedniejszego typu turbin wodnych dla zakładów o spadkach zachodzących w Wileńszczyźnie* (1936).

Wybuch wojny zastał Z. w Warszawie. 9 IX 1939, podczas kilkugodzinnego zawieszenia broni ogłoszonego, aby dać czas na ewakuację z miasta zagranicznych placówek dyplomatycznych, udało mu się wydostać z oblężonej stolicy. Skorzystał ze swojego amerykańskiego paszportu i z pomocy amerykańskiego oddziału Czerwonego Krzyża. Razem z nim Warszawę opuściła jego żona, syn Tadeusz Zowski, córka i jej

mąż (również obywatel USA).

Rodzina Zwierzchowskich dotarła do Ameryki pod koniec IX
1939. Z. zmarł na atak serca.

BUP, cz. 4; SBTP (W. Jędrał); Śródka.

*Sylwetki profesorów Politechniki Warszawskiej. Stanisław
Zwierzchowski (w USA: Zowski), (1880-1940), Warszawa
1988 (J. Kubiakowski).*

Sławomir Łotysz

[Poprzedni](#)
[Następny](#)